

Michael Morys-Twarowski

Jan Szygut - nauczyciel i działacz polityczny ze Śląska Cieszyńskiego

Wieki Stare i Nowe 6(11), 101-112

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Michael Morys-Twarowski
Uniwersytet Jagielloński

Jan Szygut — nauczyciel i działacz polityczny ze Śląska Cieszyńskiego

Jan Szygut (1838—1920), nauczyciel z Puńcowa koło Cieszyna, działacz społeczny, prezbyter zboru ewangelicko-augsburskiego w Cieszynie i redaktor „Nowego Czasu”, nie doczekał się swojego biogramu. Szerzej pisał o nim jedynie Miłosław Sikora, zbierając materiały z przeszłości Puńcowa, które ukazały się w 2011 roku¹. Tymczasem postać Szyguta zasługuje na zainteresowanie nie tylko z punktu widzenia historii lokalnej. Zaczynał on bowiem swoją działalność jako zwolennik polskiego stronnictwa narodowego, a później dokonał wolty, wiążąc się z jego przeciwnikami. W 1896 roku startował nawet w wyborach do Sejmu Krajowego w Opawie jako kandydat niemieckich liberałów. Z tego powodu opracowanie biogramu Szyguta będzie stanowić kolejny element układanki, tworzącej nasz obraz kształtowania się i rozwoju nowoczesnej świadomości narodowej na Śląsku Cieszyńskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. Temat ten, mimo istniejącej już bogatej literatury, pozostaje daleki od wyczerpania².

Jan Szygut był najstarszym synem Jana Szyguta, młynarza w Gnojniku, i Anny z Romanów, córki Jerzego, chałupnika w Trzanowicach Górnych (obie miejscowości znajdują się dziś w granicach Republiki Czeskiej)³. Urodził się 25 maja 1838

¹ *Nasz Puńców wczoraj i dziś*. Red. G. PAWLITA, T. TARGOWSKI. Puńców 2011. Na podstawie materiałów Sikory opracowano m.in. rozdział o ewangelikach w Puńcowie (o Szygucie: *Parafia ewangelicko-augsburska w Puńcowie*, s. 42—50, 59).

² Szczegółowy przegląd obszernej literatury na ten temat dają J. GRUCHAŁA: *Stan i potrzeby badań nad historią Śląska Cieszyńskiego w drugiej połowie XIX i na początku XX w. (do 1920 r.)*. W: *Stan i potrzeby badań nad dziejami Śląska Cieszyńskiego*. Red. I. PANIC. Cieszyn 2000, s. 79—84; D. GAWRECKI: *Polska, czeska i niemiecka historiografia wobec problematyki narodowościowej na Śląsku Austriackim w XIX w. (do 1914 r.)*. W: *Przełomy historii (XVI Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Wrocław 15—18 września 1999 roku. Pamiętnik. T. 1)*. Toruń 2000, s. 271—286.

³ Rodzice późniejszego nauczyciela pobrali się w maju 1837 roku. Zemský archiv v Opavě (dalej: ZAO), Sbirka matrik Severomoravského kraje (dalej: SMSK), sign. Fr VIII 3, Metryki ślubów parafii

roku w Gnojniku⁴. Miał dziesięcioro młodszego rodzeństwa: Jerzego (30 listopada 1839—8 stycznia 1840)⁵, Pawła (ur. 18 listopada 1840)⁶, Jerzego (1 maja—19 lipca 1842)⁷, Annę (ur. 27 maja 1843)⁸, Andrzeja (ur. 18 grudnia 1846)⁹, Zuzannę (22 czerwca—8 lipca 1848)¹⁰, Adama (28 września 1849—12 sierpnia 1867)¹¹, Józefa (ur. 26 sierpnia 1851)¹², Franciszka (13 kwietnia 1853—10 marca 1854)¹³ i Zuzannę (9 maja 1856—14 kwietnia 1939)¹⁴.

Początkowo kształcił się prawdopodobnie w szkole ewangelickiej w Ligtocie Kameralnej, gdzie uczyły się dzieci protestantów z Gnojnika (szkoła ewangelicka w Gnojniku została założona dopiero w 1853 roku)¹⁵. W 1849 roku został uczniem gimnazjum ewangelickiego w Cieszynie¹⁶. Ukończywszy w 1855 roku sześciotygodniową preparandę w Cieszynie, rozpoczął pracę w szkole w Komorowicach koło Bielska¹⁷. W 1856 roku został nauczycielem w szkole ewangelickiej w Puńcowie koło Cieszyna¹⁸, a egzamin do nauczania w szkołach ludowych zdał 10 sierpnia 1857 roku¹⁹.

rymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1866, k. 60v.; ZAO, SMSK, sign. ET III 4, Metryki ślubów parafii ewangelicko-augsburskiej w Ligtocie Kameralnej za lata 1834—1858, k. 8.

⁴ ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 1, Metryki chrztów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1846, k. 139v.; ZAO, SMSK, sign. ET III 2, Metryki chrztów parafii ewangelicko-augsburskiej w Ligtocie Kameralnej za lata 1812—1848, k. 174.

⁵ ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 1, Metryki chrztów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1846, k. 141v.; ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 5, Metryki zgonów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1862, k. 71v.

⁶ ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 1, Metryki chrztów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1846, k. 142v.

⁷ ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 5, Metryki zgonów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1862, k. 73v.

⁸ Ibidem, k. 146.

⁹ Ibidem, k. 152.

¹⁰ ZAO, SMSK, sign. ET III 2, Metryki chrztów parafii ewangelicko-augsburskiej w Ligtocie Kameralnej za lata 1812—1848, k. 273v.; ZAO, SMSK, sign. Fr VIII 5, Metryki zgonów parafii rzymskokatolickiej w Gnojniku za lata 1773—1862, k. 81.

¹¹ ZAO, SMSK, sign. ET III 5, Metryki chrztów parafii ewangelicko-augsburskiej w Gnojniku za lata 1849—1858, s. 11; ZAO, SMSK, sign. ET III 7, Metryki zgonów parafii ewangelicko-augsburskiej w Gnojniku za lata 1858—1892, s. 199—200.

¹² ZAO, SMSK, sign. ET III 5, Metryki chrztów parafii ewangelicko-augsburskiej w Gnojniku za lata 1849—1858, s. 41.

¹³ Ibidem, s. 78.

¹⁴ Ibidem, s. 122.

¹⁵ J. MACURA: *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu*. Czeski Cieszyn 1998, s. 206, 238—239. Por. B. KUDLÁČEK: *Z dějin školy v Hnojníku do roku 1945*. „Těšínsko” 1989, č. 2, s. 27.

¹⁶ Biblioteka i Archiwum Tschammera w Cieszynie (dalej: BiAT), Archiwum Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie (dalej: APEA), sygn. 1678, Immatriculations-Buch des evangelischen Gymnasium von Teschen 1840—1873/4, k. 74.

¹⁷ „Nowy Czas” 1880, nr 50 (z 11 grudnia), s. 396; „Poseł Ewangelicki” 1920, nr 6 (z 7 lutego), s. 1.

¹⁸ *Parafia ewangelicko-augsburska...*, s. 42.

¹⁹ *Schlesischer Schul- und Lehrer-Schematismus*. Jägerndorf 1906, s. 139.

Niedługo po przeprowadzce do Puńcowa Jan Szygut ożenił się. 22 września 1857 roku w kościele Jezusowym w Cieszynie poślubił Annę Fojcikównę, mieszkankę Cieszyna, córkę Pawła Fojcika, chałupnika w Rzece (obecnie na Zaolziu)²⁰.

Początki pracy w Puńcowie nie były łatwe. Szkoła borykała się z problemami lokalowymi, a uczęszczały do niej dzieci także z sąsiednich miejscowości: Dziegielowa, Kojkowic i Mnisztwa. Szygut uczył zwykle około 100 — 150 uczniów²¹. Dyscyplinę utrzymywał za pomocą kar fizycznych i szykan psychicznych. Sięgał po nie częściej niż inni nauczyciele. Najwymowniejszym świadectwem tego jest fakt, że nawet w poświęconej mu mowie pogrzebowej jego były uczeń, ksiądz Karol Kulisz, wspominał o tym, że stosował zbyt srogie kary²².

Z czasem warunki pracy Szyguta poprawiły się. W 1864 roku ukończono budowę nowego budynku szkolnego²³. W 1887 roku przydzielono mu drugiego nauczyciela²⁴, a w 1903 roku w związku z powstaniem szkoły w Dziegielowie ubyło nieco uczniów²⁵. Szygut z racji pełnionej funkcji nauczyciela automatycznie odgrywał istotną rolę w wiejskiej społeczności. Był również poczmistrzem²⁶, a w latach 1892—1902 agentem Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie²⁷. Spi sywał także testamenty mieszkańcom Puńcowa²⁸.

Już z początku pracy w tej podcieszynskiej miejscowości znane są ślady związków Szyguta z polskim ruchem narodowym. W 1857 roku składał się na Towarzystwo Naukowe w Krakowie. Oprócz Szyguta wśród dwunastu darczyńców odnajdujemy m.in. Pawła Cieńciałę (Cieńciałę) i jego syna Jerzego, rolników z Mistrzowic, z których ten ostatni zostanie później posłem do Sejmu Krajowego w Opawie i Rady Państwa w Wiedniu, oraz nauczyciela Jana Śliwkę, autora polskich podręcz-

²⁰ BiAT, APEA, sygn. 1069, Metryki ślubów parafii ewangelicko-augsburskiej w Cieszynie, t. 3, s. 103—104.

²¹ *Parafia ewangelicko-augsburska...*, s. 44; *Schlesischer Schul- und Lehrer-Schematismus...*, s. 138. Karol Kulisz, były uczeń Szyguta, w mowie pogrzebowej wspomina o ponad 150 uczniach; „Poseł Ewangelicki” 1920, nr 6 (z 7 lutego), s. 1.

²² „Poseł Ewangelicki” 1920, nr 6 (z 7 lutego), s. 1; *Parafia ewangelicko-augsburska...*, s. 49. Zob. też: R. KARWOWSKA: *Spotkanie*. „Kalendarz Ewangelicki” 1990, R. 104, s. 125. Pochlebnie o Szygucie pisał Jan Pindór (J. PINDÓR: *Pamiętnik*. Cz. 1. Wyd. O. MICHEJDA. Czeski Cieszyn 1932, s. 29, 36), jednak uczył się on w szkole w Lesznej Górnej, a nie w Puńcowie.

²³ *Parafia ewangelicko-augsburska...*, s. 42—43.

²⁴ *Ibidem*, s. 46. Por. „Nowy Czas” 1887, nr 24 (z 18 grudnia), s. 188.

²⁵ „Przyjaciół Ludu” 1903, nr 17 (z 6 września), s. 133.

²⁶ „Gwiazdka Cieszyńska” 1897, nr 52 (z 25 grudnia), s. 616.

²⁷ Listy agentów były wymieniane w reklamach na łamach lokalnej prasy. Nazwisko Szyguta pojawia się regularnie od sierpnia 1892 roku do maja 1902 roku. Pierwsze i ostatnie odnotowanie Szyguta na liście agentów: „Gwiazdka Cieszyńska” 1892, nr 32 (z 6 sierpnia), s. 326; 1902, nr 21 (z 24 maja), s. 250.

²⁸ Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Cieszynie, Bezirksgericht Teschen, sygn. 1111, nr 1872/50.

ników²⁹. Z tym ostatnim łączyły Szyguta serdeczne stosunki, często bywał gościem w domu Śliwków w Cieszynie³⁰.

W 1866 roku z inicjatywy Jana Śliwki pastorem w Cieszynie wybrano Leopolda Marcina Otta z Warszawy. Był to pierwszy duchowny protestancki na Śląsku Cieszyńskim tak mocno związany z polskim ruchem narodowym. Charyzmatyczny pastor zebrał wokół siebie grono współpracowników, zwane od adresu probostwa „kręgiem z Wyższej Bramy”. Do tego grona można zaliczyć też Szyguta³¹. Gdy w styczniu 1868 roku rozeszła się pogłoska, że Otto ma przenieść się do Prus, w Cieszynie zebrało się około 5 tys. protestantów, aby przekonać pastora, by nie opuszczał zboru. Na zgromadzeniu przemawiało trzech mówców: Jerzy Cieńciała (Cienciała), Jan Śliwka i Jan Szygut³².

W 1868 roku purytański nauczyciel został wybrany przebiterem zboru w Cieszynie³³, w 1869 roku — członkiem wydziału Towarzystwa Rolniczego Księstwa Cieszyńskiego³⁴, a w 1874 roku wybrano go do poszerzonej Rady Nadzorczej Towarzystwa Zaliczkowego w Cieszynie³⁵.

W połowie lat 70. XIX wieku wśród cieszyńskich protestantów wpływy zaczęły odzyskiwać zwolennicy opcji niemieckiej. W 1874 roku zmarł Jan Śliwka, nie tylko nauczyciel, lecz także sekretarz zboru ewangelickiego w Cieszynie³⁶. Rok po jego śmierci Śląsk Cieszyński opuścił pastor Leopold Marcin Otto, który postanowił wrócić do Warszawy. 13 października 1875 roku liczne grono zborowników odprowadziło go z Cieszyna na dworzec w Boguminie, przy ułożonej przez Szyguta pieśni śpiewanej na melodię *Boże coś Polskę*³⁷. Kolejnym cieszyńskim pastorem został wybrany Theodor Haase, wybitny niemiecki polityk, stanowiący przeciwieństwo Otta zarówno pod względem poglądów narodowych, jak i teologicznych. Jako

²⁹ „Gwiazdka Cieszyńska” 1857, nr 20 (z 16 maja), s. 160; *Korespondencja Pawła Stalmacha*. Oprac. I. HOMOLA, L. BROŻEK. Wrocław—Warszawa—Kraków 1969, s. 51. Szygut przekazał 20 krajcarów.

³⁰ K. KOTULA: *Jan Śliwka, pionier polskiego szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim*. Warszawa 1933, s. 120.

³¹ J. KUBISZ: *Pamiętnik starego nauczyciela*. Cieszyn 1928, s. 218; T. STEGNER: *Bóg, protestantyzm, Polska. Biografia pastora Leopolda Marcina Otta (1819—1882)*. Gdańsk 2000, s. 72.

³² „Gwiazdka Cieszyńska” 1868, nr 5 (z 1 lutego), s. 40. Por. A. GROBELNÝ: *Slezsko v období národních táborů v letech 1868—1871*. Ostrava 1962, s. 58—59.

³³ „Gwiazdka Cieszyńska” 1868, nr 47 (z 21 listopada), s. 401; *Pogląd na stan i sprawy ewangelickiego zboru Cieszyńskiego w ostatnich latach*. Cieszyn 1869, s. 19.

³⁴ „Gwiazdka Cieszyńska” 1869, nr 33 (z 14 sierpnia), s. 266; 1869, nr 34 (z 21 sierpnia), s. 276; 1869, nr 48 (z 27 listopada), s. 392. Por. A. GROBELNÝ: *Slezsko v období národních táborů...*, s. 194.

³⁵ „Gwiazdka Cieszyńska” 1874, nr 10 (z 7 marca), s. 80.

³⁶ Szyguta proszono, by wygłosił mowę na jego pogrzebie, ale ten odmówił. Ostatecznie wygłosił ją Jan Kubisz, nauczyciel w Gnojniku. J. KUBISZ: *Pamiętnik...*, s. 194.

³⁷ „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 41 (z 10 października), s. 418.

zwolennik pokojowej germanizacji Śląska Cieszyńskiego osiągał niemałe sukcesy, przekonując polskojęzycznych protestantów, że pod względem kulturowym bliżej im do niemieckości niż polskości³⁸. W 1896 roku katolicka „Gwiazdka Cieszyńska” pisała złośliwie: „Poszedł jeden pan: Otto, przyszedł drugi pan: dr Haase. Pierwszy był Polakiem, drugi jest zagorzałym Niemcem. Za czasów pierwszego był p. Szygut Polakiem, za czasów drugiego Niemcem”³⁹. Prawdą jest, że po przybyciu Haasego do Cieszyna Szygut zmienił swoje przekonania narodowe, chociaż nie od razu. W 1878 roku wbrew Haasemu na zgromadzeniu senioralnym zborów śląskich poparł wniosek pastora Franciszka Michejdy z Nawsia, wyrażający żal z powodu niezatwierdzenia przez Ministerstwo Oświaty w Wiedniu wyboru polskiego narodowca Jerzego Badury na pastora w Bystrzycy⁴⁰. Ostatni ślad związków Szyguta z polskim stronnictwem narodowym odnajdujemy w 1879 roku, kiedy składał się na zakup do śląskich czytelni dzieł Józefa Ignacego Kraszewskiego⁴¹. Gdy w grudniu 1880 roku Szygut obchodził 25-lecie pracy zawodowej, na uroczystości specjalnie z Wiednia na Śląsk Cieszyński przyjechał sam Theodor Haase⁴². Ówczesny kierownik szkoły ewangelickiej w Gnojniku Jan Kubisz pisał o argumentach, jakimi cieszyński pastor przekonał Szyguta. Haase twierdził, że lojalność nauczycieli wobec rządu i rezygnacja z postulatów narodowych przyniesie zarówno im, jak i szkołom w ogóle korzyści materialne⁴³.

Po śmierci Śliwki rozpadło się założone przez niego Towarzystwo Nauczycieli, a jego członkowie, na czele z Szygutem, przeszli do Stowarzyszenia Nauczycieli Wiejskich w Cieszynie (Landeslehrerverein in Teschen)⁴⁴. Szygut został jego prze-

³⁸ Z nowszych opracowań o Haasem zob.: T. STEGNER: *Pastor Teodor Haase na Śląsku Cieszyńskim. Przyczynek do dziejów protestantyzmu w XIX wieku*. W: *Od Franciszka Józefa do małych ojczyzn. Tom poświęcony pamięci Zbigniewa Frasa*. Red. M. GÓRNY. Wrocław 2002, s. 31–45; M. MORYS-TWAROWSKI: *Sytuacja wyznaniowa w Cieszynie od 1848 do 1918 roku*. W: *Dzieje Cieszyna od zarania do czasów współczesnych*. T. 3. Red. I. PANIC. Cieszyn 2010, s. 128–130; K.W. SCHWARZ: *Superintendent Theodor Haase — ein Protestant aus dem Teschenerland. Aus Anlass seines 100. Todestages*. W: *Trzysta lat tolerancji na Śląsku Cieszyńskim. W trzystulecie założenia kościoła Jezusowego w Cieszynie*. Red. R. CZYŻ, W. GOJNICZEK, D. SPRATEK. Cieszyn 2010, s. 206–225.

³⁹ „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 41 (z 10 października), s. 418.

⁴⁰ „Gwiazdka Cieszyńska” 1878, nr 49 (z 7 grudnia), s. 423. Wybór Jerzego Badury został zablokowany przez niechętnego mu Haasego. K. MICHEJDA: *Kronika ewang. zboru augsb. wyznania w Bystrzycy*. Cieszyn 1911, s. 60–66; J. BRODA: *Ks. Jerzy Badura*. Cieszyn 1949, s. 27.

⁴¹ „Gwiazdka Cieszyńska” 1879, nr 40 (z 4 października), s. 393.

⁴² „Nowy Czas” 1880, nr 50 (z 11 grudnia), s. 396; „Silesia” 1880, nr 147 (z 8 grudnia), s. 3; 1880, nr 148 (z 10 grudnia), s. 3.

⁴³ J. KUBISZ: *Pamiętnik...*, s. 245–246.

⁴⁴ E. BUŁAWA: *Formowanie się intelektualnego, światopoglądowego i zawodowego oblicza polskiego nauczycielstwa szkół ludowych na Śląsku Cieszyńskim do 80. lat XIX w.* W: *Książka — biblioteka — szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego*. Red. J. SPYRA. Cieszyn 2001, s. 238. Por. J. KUBISZ: *Wspomnienia z przed 40 laty*. „Miesięcznik Pedagogiczny” 1932, nr 1, s. 13.

wodniczącym najprawdopodobniej w 1879 roku⁴⁵ i pełnił tę funkcję (najpewniej nieprzerwanie) aż do 1896 roku⁴⁶. Za urzędowania Szyguta zmieniono język obrad z polskiego na niemiecki. Plastycznie opisał to gnojnicki nauczyciel Jan Kubisz: „Szygut zagaił posiedzenie po niemiecku, rozprawy zaczęły się toczyć po niemiecku. Zdziwienie ogólne. Wtedy Macura Adam, nauczyciel końszczyński [z Końskiej — M.M.T.], i ja zaprotestowaliśmy, a następnie opuściliśmy zgromadzenie. Rzuciliśmy buławę do nóg Radziwiłła”⁴⁷. Potwierdzeniem proniemieckiego charakteru stowarzyszenia było nadanie przez Haasemu honorowego dyplomu w 1886 roku⁴⁸.

W rywalizacji narodowej na Śląsku Cieszyńskim ważną rolę odgrywała prasa, co wiązało się m.in. z niskim stopniem analfabetyzmu w tym regionie⁴⁹. W 1877 roku Haase założył dwutygodnik „Nowy Czas”, ukazujący się wprawdzie w języku polskim, ale o orientacji proniemieckiej⁵⁰. Z końcem 1884 roku zaprzestano wydawania pisma, ale zdecydowano się wznowić je w sierpniu 1885 roku⁵¹. W ścisłym gronie współpracowników reaktywowanego „Nowego Czasu” znalazł się Szygut⁵², który w czerwcu 1889 roku został jego redaktorem⁵³.

⁴⁵ Był nim już w 1880 roku. „Nowy Czas” 1880, nr 47 (z 20 listopada), s. 372 (wprawdzie nie pada tam nazwisko Szyguta, ale wystarczy porównanie innych relacji prasowych, aby przekonać się, że chodzi o niego). Por. „Nowy Czas” 1881, nr 41 (z 8 października), s. 325.

⁴⁶ „Nowy Czas” 1881, nr 41 (z 8 października), s. 325. Wybierany przewodniczącym w 1885 roku — „Przyjaciół Ludu” 1885, nr 19 (z 4 października), s. 152; w 1886 — „Przyjaciół Ludu” 1886, nr 20 (z 17 października), s. 157; w 1888 — „Nowy Czas” 1888, nr 19 (z 7 października), s. 149; 1889 — „Nowy Czas” 1889, nr 24 (z 15 grudnia), s. 192; „Przyjaciół Ludu” 1889, nr 24 (z 15 grudnia), s. 193; 1890 — „Nowy Czas” 1890, nr 19 (z 5 października), s. 152; 1891 — „Nowy Czas” 1891, nr 19 (z 4 października), s. 149; 1892 — „Nowy Czas” 1892, nr 23 (z 4 grudnia), s. 180. Jako prezes notowany też w kolejnych latach („Przyjaciół Ludu” 1891, nr 23 (z 6 grudnia), s. 180; „Nowy Czas” 1892, nr 15 (z 7 sierpnia), s. 116. W 1893 roku wybrany na trzyletnią kadencję; „Nowy Czas” 1893, nr 19 (z 1 października), s. 151. W 1896 roku nie przyjął wyboru; „Nowy Czas” 1896, nr 19 (z 4 października), s. 148.

⁴⁷ J. KUBISZ: *Pamiętnik...*, s. 246. Z lektury tekstu Kubisza wynika, że było to już po wyborze Haasego na superintendenta w 1882 roku, ale przypuszczam, że do zmiany języka obrad doszło już na początku urzędowania Szyguta. Jak pisze Kubisz, posiedzenie Stowarzyszenia Nauczycieli Wiejskich odbyło się w Ropiccy, tymczasem takie miało miejsce w tej miejscowości w maju 1880 roku. „Nowy Czas” 1880, nr 22 (z 29 maja), s. 173. E. BUŁAWA (*Formowanie...*, s. 238) omyłkowo podaje, że Adam Macura był nauczycielem w Kończycach Wielkich, a nie w Końskiej.

⁴⁸ „Nowy Czas” 1886, nr 19 (z 3 października), s. 149—150.

⁴⁹ O frekwencji dzieci w szkołach ludowych i analfabetyzmie na Śląsku Cieszyńskim zob.: J. SPYRA: *Główne kierunki rozwoju szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim w XIX w. i na początku XX w. w świetle ustawodawstwa i statystyk*. W: *Książka — biblioteka — szkoła...*, s. 199—200.

⁵⁰ S. ZAHRADNIK: *Czasopiśmiennictwo w języku polskim na terenach Czechosłowacji w latach 1848—1938*. Opole 1989, s. 87—88.

⁵¹ Jedną z przyczyn wznowienia „Nowego Czasu” było stworzenie przeciwwagi dla „Przyjaciół Ludu”, dwutygodnika skierowanego do protestantów, a jednocześnie popierającego polski ruch narodowy. Por. „Przyjaciół Ludu” 1885, nr 16 (z 16 sierpnia), s. 126.

⁵² „Gwiazdka Cieszyńska” 1885, nr 32 (z 8 sierpnia), s. 329.

⁵³ „Przyjaciół Ludu” 1889, nr 12 (z 16 czerwca), s. 99.

Surową recenzję pierwszego numeru pod redakcją Szyguta (ukazał się 16 czerwca 1889) opublikowano w „Przyjacielu Ludu”, wydawanym przez pastora Franciszka Michejdę z Nawsia, jednego z liderów polskich protestantów na Śląsku Cieszyńskim. Autor artykułu zwracał uwagę, że informację o nowym redaktorze można znaleźć dopiero na końcu ostatniej strony. Komentował to złośliwie: „Ta grobowa cisza o dokonanej zmianie robi wrażenie, jakoby się słyszało prośbę: »Uprasza się o ciche współczucie«”⁵⁴. Warto zaznaczyć, że informacje o poprzednim redaktorze, pastorze Andrzeju Głajcarze z Drogomyśla, były umieszczane dokładnie w tym samym miejscu.

Autor artykułu w „Przyjacielu Ludu” zaakcentował także trzy ważniejsze kwestie⁵⁵. Po pierwsze, jako adres redakcji podano Cieszyn i Puńców, tymczasem zgodnie z ówczesną ustawą prasową miejsce wychodzenia pisma to mieszkanie odpowiedniego redaktora. Po drugie, w piśmie zamieszczono artykuły przesadnie pochwalne pod adresem Haasego⁵⁶. Po trzecie, recenzent zwrócił uwagę na różnice między działem politycznym a działem kościelnym w nowym numerze. O ile ten pierwszy jest napisany całkiem niezłe, o tyle w drugim odczuwa się brak sprawnej ręki. Teksty z działu politycznego były w rzeczywistości dziełem Kazimierza Stanisławskiego (nawiasem mówiąc, katolika z Galicji), z kolei artykuły z działu kościelnego wychodziły spod pióra Szyguta⁵⁷.

Szygut figuruje także jako redaktor i wydawca lipcowego numeru miesięcznika „Przegląd Rolniczy”, czasopisma wydawanego wspólnie z „Nowym Czasem” (miał stanowić konkurencję dla „Rolnika Śląskiego”, organu Towarzystwa Rolniczego Księstwa Cieszyńskiego)⁵⁸. Na jego łamach odpierał zarzuty „Przyjaciela Ludu” dotyczące błędów językowych w „Nowym Czasie”⁵⁹.

Diennikarska przygoda puńcowskiego nauczyciela nie trwała długo. Ostatni numer „Nowego Czasu”, który podpisał jako właściciel, wydawca i redaktor odpowiedzialny, ukazał się 21 lipca 1889 roku⁶⁰. W kolejnym (z 4 sierpnia) zredagował jeszcze teksty działu kościelnego (wydawcą został Jerzy Skalka z Cieszyna, mający wpływ na kształt pisma także wtedy, gdy jego redaktorem był Szygut)⁶¹, którym od 18 sierpnia zajmował się już Adam Wałach z Cieszyna⁶².

⁵⁴ „Przyjaciel Ludu” 1889, nr 13 (z 7 lipca), s. 104.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Nie wymienia jego nazwiska, ale skądinąd wiadomo, że o niego chodzi. Szygut pisał o Haasem: „wielce zasłużony mąż i arcybuster”. „Nowy Czas” 1889, nr 12 (z 16 czerwca), s. 92.

⁵⁷ Autor artykułu nie wymienia nazwiska Stanisławskiego, ale z podanych szczegółów wiadomo, że chodzi o niego.

⁵⁸ „Przegląd Rolniczy” 1889, nr 7 (z 14 lipca), s. 28.

⁵⁹ Ibidem, s. 27–28.

⁶⁰ „Nowy Czas” 1889, nr 14 (z 21 lipca), s. 112.

⁶¹ „Nowy Czas” 1889, nr 15 (z 4 sierpnia), s. 118, 120. Fakt, że w stopce redakcyjnej figurowały trzy nazwiska, doczekał się złośliwego komentarza w „Przyjacielu Ludu” 1889, nr 16 (z 18 sierpnia), s. 129.

⁶² „Nowy Czas” 1889, nr 16 (z 18 sierpnia), s. 127.

Szygut działał aktywnie w Czytelni Ewangelickiej w Cieszynie, założonej w 1882 roku przez Haasego⁶³, a także w protestanckich stowarzyszeniach charytatywnych: Towarzystwie Funduszu Pensyjnego dla Wdów i Sierót Ewangelickich Nauczycieli na Śląsku⁶⁴ oraz Ewangelickim Zakładzie Pensyjnym dla Nauczycieli w Skoczowie⁶⁵. W 1887 roku został odznaczony przez cesarza Franciszka Józefa srebrnym krzyżem zasługi z koroną⁶⁶.

W dalszym ciągu był również prezbiterem zboru w Cieszynie: wybierano go kolejno w 1883 i 1889 roku⁶⁷. Pełnił tę funkcję do 1895 roku; nie wiadomo, czy startował wtedy w wyborach⁶⁸.

W 1896 roku stronnictwo niemiecko-liberalne postanowiło wysunąć jego kandydaturę w wyborach do Sejmu Krajowego w Opawie. Szygut nie chciał kandydować, wymawiając się wiekiem (miał wówczas 58 lat), obowiązkami zawodowymi oraz faktem, że niezbyt dobrze zna się na polityce⁶⁹. Ostatecznie jednak zgodził się i 9 sierpnia 1896 roku został oficjalnym kandydatem stronnictwa niemiecko-liberalnego w dwumandatowym okręgu, obejmującym powiaty wiejskie: cieszyński, frysztacki i jabłonkowski. Drugim kandydatem był Henryk Michnik, właściciel dóbr w Żywocicach⁷⁰.

13 sierpnia 1896 roku Stowarzyszenie Nauczycieli Wiejskich ogłosiło Szyguta swoim kandydatem, co wywołało protest polskich nauczycieli⁷¹. Sam pomysł wystawienia w wyborach nauczyciela wydawał się niezłym posunięciem ze strony liberalów. „Nowy Czas” reklamował liberalnych kandydatów następująco: „Jest między

⁶³ Jej założenie budziło dużo emocji; por. np. „Gwiazdka Cieszyńska” 1882, nr 14 (z 8 kwietnia), s. 147; 1882, nr 21 (z 27 maja), s. 211—212. Szygut w 1887 roku był członkiem zarządu. „Nowy Czas” 1887, nr 7 (z 3 kwietnia), s. 53. Do zarządu został wybrany w 1891 roku. „Nowy Czas” 1891, nr 2 (z 18 stycznia), s. 12. Później został wybrany jej przewodniczącym, funkcję tę sprawował do 1910 roku. W tym roku został zastępcą przewodniczącego. „Nowy Czas” 1910, nr 39 (z 25 września), s. 312.

⁶⁴ „Nowy Czas” 1880, nr 46 (z 13 listopada), s. 365; 1886, nr 3 (z 7 lutego), s. 21.

⁶⁵ „Nowy Czas” 1887, nr 20 (z 16 października), s. 156; „Przyjaciel Ludu” 1887, nr 20 (z 16 października), s. 157. Powstał w 1887 roku, a Szygut został wybrany do jego pierwszej dyrekcji.

⁶⁶ „Gwiazdka Cieszyńska” 1887, nr 21; „Nowy Czas” 1887, nr 10 (z 15 maja), s. 78; „Przyjaciel Ludu” 1887, nr 10 (z 15 maja), s. 80; „Arbeiterfreund” 1887, nr 11 (z 29 maja), s. 6. Jednocześnie to samo odznaczenie otrzymał Jan Zwilling, nauczyciel w Ropicy.

⁶⁷ BiAT, APEA, sygn. 409, Protokoły posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1881—1884, księga niepaginowana, protokół z 3 V 1883 (Szygut otrzymał 93 głosy; kolejny kandydat, Paweł Kozieł z Zamarsk, który otrzymał 92, nie został już prezbiterem); BiAT, APEA, sygn. 411, Protokoły posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1887—1890, s. 152.

⁶⁸ Brak nazwiska Szyguta na liście wybranych prezbiterów i osób niewybranych, które otrzymały największą liczbę głosów. BiAT, APEA, sygn. 414, Protokoły posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1893—1896, karta wklejona między ss. 128 i 129.

⁶⁹ „Przegląd Polityczny” 1896, nr 16 (z 23 sierpnia), s. 69.

⁷⁰ „Silesia” 1896, nr 184 (z 11 sierpnia), s. 2; „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 33 (z 15 sierpnia), s. 338 (błędnie wydrukowano 328); „Nowy Czas” 1896, nr 16 (z 16 sierpnia), s. 121.

⁷¹ „Przegląd Polityczny” 1896, nr 16 (z 23 sierpnia), s. 71—72.

nimi także jeden zasłużony nauczyciel, aby dał w sejmie wyraz życzeniom stanu nauczycielskiego. Nasi przeciwnicy, którzy przed niedawnym wysławiali się jako wielcy przyjaciele stanu nauczycielskiego, mają teraz sposobność tę przyjaźń okazać. Ale wiemy dobrze, że przeciw nauczycielowi głosować będą, a nauczycielstwo szląskie przekona się, że nie są oni takimi przyjacielami, za jakich się wydawali⁷². Nawet w lwowskim „Przeglądzie Wszechpolskim” wyrażano żal, że polskie stronnictwo narodowe wzorem partii liberalnej nie zdecydowało się umieścić na swojej liście nauczyciela⁷³.

Polscy narodowcy postawili na swych dotychczasowych reprezentantów w Sejmie Krajowym: Jerzego Cieńciałę, rolnika z Mistrzowic, protestanta, i księdza Ignacego Świeżego, katolika⁷⁴. Było to trafne posunięcie, bo wynik wyborów, które odbyły się 9 września 1896 roku, okazał się klęską dla stronnictwa liberalnego. Wygrali polscy kandydaci narodowi: Cieńciała (205 głosów) i Świeży (174 głosów). Michnik otrzymał 66, a Szygut 37 głosów. Franciszek Halfar, wójt Poręby, który nie kandydował i apelował o poparcie dla Cieńciały i Świeżego, zdobył 6, a Adam Wałach z Ligotki Kameralnej — 2 głosy⁷⁵. W „Przeglądzie Politycznym”, wydawanym przez pastora Michejdę z Nawsia, komentowano, że „Przerażająco mała liczba głosów, jakie zdołał na siebie skupić niemiecko-liberalny kandydat Szygut, świadczy wymownie, jak nie tylko statecznie, ale także mądrze postąpili nauczyciele, którzy przeciw tej kandydaturze jako nauczycielskiej zaprotestowali⁷⁶”.

W późniejszych latach Szygut pozostał związany ze stronnictwem niemiecko-liberalnym. 24 kwietnia 1898 roku na zebraniu większego zastępstwa zboru ewangelickiego w Cieszynie dyskutowano nad fragmentem sprawozdania prezbyterstwa za rok 1897, w którym postulowano, aby w szkole zborowej starano się bardziej uwzględnić język polski, z myślą o potencjalnych uczniach polskiego gimnazjum w Cieszynie (założono je w 1895 roku). Wywołało to gorący sprzeciw kilku deputowanych. Szygut najpierw podnosił, że sprawozdanie jest nieczytelne (zarzut wyswany z palca, bo odczytanie sprawozdania nie nastreża żadnego problemu), później domagał się wykreślenia z niego odpowiedniego fragmentu. Wskazywał, że dopiero w czwartej klasie językiem wykładowym staje się niemiecki, a w pierwszych trzech dzieci uczą się po polsku. Powoływał się też na przemówienie Jana Michejdy, polskiego posła w Sejmie Krajowym w Opawie, z 5 lutego 1898 roku, w którym wskazywał na potrzebę znajomości języka niemieckiego. Oprócz Szyguta przemawiał Jerzy Skalka,

⁷² „Nowy Czas” 1896, nr 17 (z 6 września), s. 129.

⁷³ E. KANIA: *Z kresów*. „Przegląd Wszechpolski” 1896, nr 17 (z 1 września), s. 402.

⁷⁴ „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 33 (z 15 sierpnia), s. 331—332.

⁷⁵ „Silesia” 1896, nr 208 (z 10 września), s. 4; 1896, nr 209 (z 11 września), s. 1; „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 37 (z 12 września), s. 371; „Przegląd Polityczny” 1896, nr 17 (z 13 września), s. 78. Oświadczenie Halfara: „Gwiazdka Cieszyńska” 1896, nr 35 (z 29 sierpnia), s. 357. O wyborach w 1896 roku zob. też: J. GALICZ: *Ks. Ignacy Świeży. Jego życie i dzieło*. Cieszyn 1933, s. 76—77.

⁷⁶ „Przegląd Polityczny” 1896, nr 17 (z 13 września), s. 78.

próbując wyzyskać antagonizmy wyznaniowe. Wskazywał, że większość nauczycieli w gimnazjum polskim jest katolikami, a zarząd Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, do której szkoła należała, jest zdominowany przez katolików i zasiada w nim kilku katolickich księży. W dyskusji głos zabrał także m.in. Andrzej Macura, sekretarz zboru, który wskazał, że w gimnazjum niemieckim w Cieszynie kadra nauczycielska jest w zasadzie katolicka (wyjątkiem byli nauczyciele religii ewangelickiej), a w dodatku jeden z nauczycieli otwarcie krytykował nauki Jana Husa i Marcina Lutra. Zarządzono głosowanie (przez powstanie), w którym wniosek Szyguta został odrzucony⁷⁷. W 1899 roku w wyborach uzupełniających do prezbiterstwa w Cieszynie zwycięstwo odnieśli polscy narodowcy; Szygut otwierał listę kandydatów, którzy nie zostali wybrani⁷⁸. Cztery lata później sytuacja diametralnie się zmieniła. W 1903 roku zdecydowane zwycięstwo odnieśli zwolennicy stronnictwa niemiecko-liberalnego; wśród wybranych prezbiterów znalazł się Jan Szygut⁷⁹. Po upływie czterech lat, w 1907 roku wybrano go ponownie⁸⁰. W 1908 roku Szygut, będąc zastępcą sekretarza cieszyńskiego zboru, nie dopuścił do odprawienia nabożeństwa w Kościele Jezusowym w Cieszynie z okazji walnego zjazdu Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego⁸¹.

W 1907 roku Szygut przeszedł na emeryturę. Pożegnawszy ze łzami w oczach szkołę w Puńcowie, przeniósł się do Cieszyna, aby mieszkać jak najbliżej siedziby zboru⁸². Około 1915 roku zrezygnował z zasiadania w prezbiterstwie⁸³. Zmarł 30 lub 31 stycznia 1920 roku w Cieszynie, przeżywszy 82 lata⁸⁴.

⁷⁷ APEA, sygn. 415, Protokoły z posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1896—1899, s. 128—133; „Przyjaciół Ludu” 1898, nr 10 (z 15 maja), s. 77—78.

⁷⁸ BiAT, APEA, sygn. 416, Protokoły z posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1899—1902, s. 7. Szygut otrzymał 54 głosy, wybrany prezbiterem Andrzej Mikula z Grodziszca — 55. Zob. też „Przyjaciół Ludu” 1899, nr 15 (z 6 sierpnia), s. 119.

⁷⁹ BiAT, APEA, sygn. 417, Protokoły z posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1902—1905, s. 43. Szygut otrzymał 100 głosów. Por. „Przyjaciół Ludu” 1903, nr 10 (z 17 maja), s. 78; 1903, nr 11 (z 7 czerwca), s. 82—85; „Noviny Těšínské” 1903, nr 25 (z 23 maja), s. 4.

⁸⁰ BiAT, APEA, sygn. 418, Protokoły z posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1905—1909, s. 50—51. Szygut otrzymał 86 głosów.

⁸¹ „Przyjaciół Ludu” 1908, nr 19 (z 4 października), s. 159.

⁸² *Schlesischer Schul- und Lehrer-Schematismus*. Jägerndorf 1912, s. 105; „Poseł Ewangelicki” 1920, nr 6 (z 7 lutego), s. 1. W literaturze podaje się, że był kierownikiem szkoły w Puńcowie do 1908 roku (*Szkoła Podstawowa w Puńcowie*. W: *Nasz Puńców...*, s. 67). Rację w tym wypadku ma urzędowy szematyzm podający jako datę przejścia Szyguta na emeryturę rok 1907, skądinąd wiadomo bowiem, że wtedy kierownikiem w Puńcowie był już Jerzy Cieñciała. „Przyjaciół Ludu” 1907, nr 14 (z 21 lipca), s. 108.

⁸³ BiAT, APEA, sygn. 420, Protokoły posiedzeń prezbiterstwa zboru w Cieszynie z lat 1913—1920, księga niepaginowana. Informacja o tym, że po rezygnacji Szyguta pozostaje wolne miejsce prezbiterkie, pochodzi z protokołu z 1 kwietnia 1916 roku. Ostatni raz brał udział w posiedzeniu prezbiterstwa 2 maja 1914 roku. Nie udało mi się odnaleźć w protokołach informacji o rezygnacji Szyguta.

⁸⁴ „Poseł Ewangelicki” 1920, nr 6 (z 7 lutego), s. 1 (data 30 stycznia); „Miesięcznik Pedagogiczny” 1920, nr 4 (z 1 kwietnia), s. 12 (data 31 stycznia).

W małżeństwie z Anną Fojcikówną miał córkę Marię (ur. 22 marca 1860, zm. w grudniu 1922), która 15 listopada 1881 roku poślubiła Pawła Sikorę (ur. 22 czerwca 1857 w Kojkowicach, zm. w sierpniu 1901 w Puńcowie), właściciela gruntu w Puńcowie. Była osobą bardzo lubianą w rodzinnej wsi, której obce były wyznaniowe animozje. Przekazała nawet część swojego gruntu katolikom, aby mogli poszerzyć swój cmentarz⁸⁵.

Podsumowując, udało się odtworzyć biogram Jana Szyguta — postaci ważnej w społeczności protestanckiej na Śląsku Cieszyńskim przełomu XIX i XX wieku. Początkowo związany z polskim ruchem narodowym, około 1879/1880 roku przeszedł na stronę stronnictwa niemiecko-liberalnego. Uczynił to pod wpływem pastora Theodora Haasego, postaci dużego formatu. Szygut, etniczny Polak, mieszkający w etnicznie polskim Puńcowie, zaczął odcinać się od działań polskich narodowców na Śląsku Cieszyńskim, którzy w czasach austriackich walczyli przede wszystkim o faktyczne równouprawnienie językowe. Postawa Szyguta nie była wyjątkowa wśród polskich protestantów na Śląsku Cieszyńskim. Stwierdzenie to brzmi z pozoru zaskakująco, biorąc pod uwagę fakt, że w literaturze naukowej można spotkać się z uproszczonym opisem zależności czynników etnicznych i wyznaniowych na Śląsku Cieszyńskim: protestant to zazwyczaj Polak, katolik to zwykle Niemiec⁸⁶. Z pewnością wspomniane ujęcie, którego źródeł być może należy doszukiwać się w XIX-wiecznej prasie galicyjskiej⁸⁷, nie oddaje stanu faktycznego.

Stosunkowo łatwo jest ocenić preferencje narodowe duchowieństwa protestanckiego. Pod koniec XIX wieku większość pastorów na Śląsku Cieszyńskim współpracowała lub deklarowała chęć współpracy z „Nowym Czasem”, polskojęzycznym organem stronnictwa niemiecko-liberalnego⁸⁸. Oczywiście, nie można automatycznie przenosić przekonań politycznych i narodowych poszczególnych duchownych na zborowników — jednak przykład Szyguta pokazuje, że pastory mieli wpływ na wybory narodowe protestantów na Śląsku Cieszyńskim. Pozostaje pytanie, jak wielki? Mam nadzieję, że biogram wiejskiego nauczyciela z Puńcowa stanie się przyczynkiem do dalszych badań nad tą kwestią.

⁸⁵ BiAT, APEA, sygn. 1055, Metryki chrztów parafii ewangelicko-augsburskiej w Cieszynie, t. 8, s. 191—192; BiAT, APEA, sygn. 1070, Metryki ślubów parafii ewangelicko-augsburskiej w Cieszynie, t. 5, s. 239—240; „Nowy Czas” 1901, nr 17 (z 18 sierpnia), s. 139; 1922, nr 50 (z 17 grudnia), s. 7; „Poseł Ewangelicki” 1922, nr 49 (z 9 grudnia), s. 3.

⁸⁶ Np. G. KUBICA-HELLER: *Luteranie na Śląsku Cieszyńskim. Studium historyczno-socjologiczne*. Bielsko-Biała 1996, s. 37; D. KISIELEWICZ: *Kontynuowanie rodowych tradycji w polskich dążeniach i społecznych postawach śląsko-cieszyńskiego rodu Michejdów w XIX i XX wieku*. W: *Rodzina na Śląsku w XIX i na początku XX wieku*. Red. A. DAWID, A. MAZIARZ. Opole 2011, s. 190—191.

⁸⁷ Por. L. GUMPOWICZ: *Rocznik Ewangelicki*. „Dziennik Literacki” 1862, nr 47 (z 13 czerwca), s. 376.

⁸⁸ „Gwiazdka Cieszyńska” 1885, nr 32 (z 8 sierpnia), s. 329.

Michael Morys-Twarowski

Jan Szygut — a Teacher and Political Activist from the Cieszyn Silesia

Summary

Jan Szygut (1838—1920) — was born to a Protestant family in Hnojnik (Polish Gnojnik) in Cieszyn Silesia. Since 1856 Szygut worked as a teacher. In 1857 he was elected the coordinator of the Evangelical school in Puńców nearby Cieszyn, and performed that role until his retirement in 1907. Initially Szygut was involved in the Polish National Movement; however, around 1879/1880 inspired by Theodor Hasse, a preacher from Cieszyn, he became attracted to the German Liberal Party. In 1889 he was the editor of “Nowy Czas”, a newspaper established by Hasse. In 1896 Szygut was an unsuccessful liberal candidate in the elections to the Silesian Parliament in Opava. Szygut was the president of the Rural Teachers Association in Cieszyn; he was active in the Evangelical reading room established by Hasse, and was repeatedly elected presbyter of the Evangelical church of the Augsburg confession in Cieszyn.

Contrary to opinions stated by other scholars, the national and religious situation in Cieszyn Silesia in Szygut's lifetime cannot be simplified to thinking of protestants as followers of the Polish national movement and associating the Catholics with the Germans. Most Evangelical ministers were in favour of the German Liberal Party; moreover, they influenced the political as well as national votes cast by members of the congregation.

Michael Morys-Twarowski

Jan Szygut — Lehrer und Politiker aus Teschener Schlesien

Zusammenfassung

Jan Szygut (1838—1920) ist in einer protestantischen Familie in Hnojnik in Teschener Schlesien (Olsagebiet) geboren. Seit 1856 arbeitete er als Lehrer. 1857 wurde er Leiter der evangelischen Schule in Punców bei Teschen und blieb dort bis 1907, als er in den Ruhestand gegangen ist. Szygut war zunächst mit der polnischen Nationalbewegung verbunden und gegen 1879/1880 wurde er unter dem Einfluss des Teschener Pastors, Theodor Haase zum Anhänger der deutschliberalen Partei. Im Jahre 1889 leitete er kurz die von Haase gegründete Zeitschrift „Nowy Czas“ (Neue Zeit). Als Kandidat der Liberalen kandidierte er 1886 erfolglos für den Landesparlament in Troppau. Er war Vorsitzende des Dorflehrervereins in Teschen; er war auch in dem von Haase gegründeten Evangelischen Lesesaal tätig. Szygut wurde mehrmals zum Presbyter der evangelisch-augsburgischen Kirchengemeinde in Teschen gewählt.

Trotz der Behauptungen von manchen Forschern darf die national-konfessionelle Lage in Teschener Schlesien zu Szyguts Lebzeiten nicht folgendermaßen verharmlost werden: die Protestanten waren Befürworter der Nationalbewegung und die Katholiken waren mit den Deutschen verbunden. Die meisten evangelischen Pastoren unterstützten zwar die deutsch-liberale Partei, und übten einen großen Einfluss auf politisch nationale Entscheidungen der Kirchengemeindemitglieder, was Szyguts Beispiel am besten veranschaulicht.